

Kurumsal Çapa

Erinç Yeldan, 11 Mayıs 2005

Türkiye “istikrar için çapa” kavramı ile 2000 yılında uygulamaya konulan *dez-enflasyon* programında tanıştı. IMF’nin doğrudan gözetiminde ve yönlendiriciliğinde hazırlanan bu programda, hatırlanacağı gibi, Türk Lirası, *ABD doları* ve *Avro* para birimlerinden oluşan bir sepet karşısında sabit bir oranda aşınacaktı. Bu sabit aşınma patikasına *çapalanan* dövizin fiyatı zaman içinde enflasyon ve faiz hadlerini de kendisine yakınlaştıracaktı. Böylece de enflasyonun hızı kesilmiş olacaktı.

Ancak Türk mali piyasalarının yapısal gerçeklerini göz ardı eden IMF programı 14 ay içerisinde iflas etti. Türkiye’nin genç ve sığ mali piyasaları, uluslararası finans sermayesinin spekülâtif saldırıları karşısında giderek istikrarsızlığa sürüklendi ve *döviz kuru çapasına* dayalı enflasyon programı terk edildi. Bunun yerine “ulusal program”, “güçlü ekonomiye geçiş programı”, “katılım öncesi program” gibi adlar yakıştırılan yeni bir IMF istikrar programı uygulamaya konuldu.

“Yeni” IMF programının temel mantığı, kamu kesiminde faiz ödemeleri dışındaki harcamaların olabildiğince kısılarak, Türkiye’nin borçlarının düzenli olarak ödenmesine olanak sağlanmasıdır. IMF daha 2002 yılı başında Türkiye üzerine yayınladığı ayrıntılı bir raporla bu programın “yeni” makroekonomik hedeflerini çizmiştir. Aşağıdaki tablo’da daha 2002 yılında çizilmiş bulunan bu hedefleri okuyucularımıza bir kez daha hatırlatmakta yarar görüyoruz.

IMF Programı'nda Türkiye

	2002	2003	2004	2005	2006
Milli Gelir Reel Büyüme	3.0	5.0	5.0	5.0	5.0
Enflasyon	35.0	20.0	12.0	8.0	8.0
<i>GSMH'nin %'si Olarak:</i>					
Faiz Dışı Fazla	6.5	6.5	6.5	6.5	6.3
Net Borç Stoku	81.3	73.3	69.4	66.5	63.9
Dış Borç	35.1	30.6	28.5	27.8	27.2
İç Borç	46.2	42.7	40.9	38.8	36.7

Kaynak: IMF, 2002 Türkiye Raporu.

Görüldüğü üzere, IMF Türkiye’nin 2003-2006 arası dönemde yüzde 5 oranında büyüyeceğini; milli gelire oran ile yüzde 6.5 düzeyinde faiz dışı fazla vereceğini; ve enflasyon hedefinin de 2004’te yüzde 12, 2005 ve 2006’ta da yüzde 8 olması gerektiğini programlamış durumdadır. Bu şartlar altında kamunun net borç stoku 2006’ta yüzde 64’e gerileyecektir.

Dolayısıyla 2001 yılında döviz çapasını terk etmek zorunda kalan Türkiye, yerine IMF’nin *kurumsal çapasını* kabullenmek zorunda bırakılmıştır. Aslında “piyasalar” söz konusu IMF

çapasını da yeterli görmemekte, bunun yanına bir de “*AB müzakere çapasını*” yakıştırmaktadır.

Burada işin ilginç yönü, Türkiye 2002’de çizilmiş bulunan programın büyüme hedeflerinin üzerinde milli gelir artışları yaşamış olmasına rağmen (2003’te yüzde 5.9, 2004’te yüzde 9.9) büyüme hızının revize edilmesi ya da faiz dışı fazla hedefinin gözden geçirilmesine hiç gerek duyulmamıştır. Sıcak para girişlerine dayalı cari açığın artarak sürmesine ve milli gelirdeki spekülâtif şişkinlikleri körüklemesine karşın, 2005 yılı büyüme hızı gene yüzde 5 olarak tespit edilmiş, faiz dışı fazla hedefi de yüzde 6.5 olarak kabullenilmeye devam edilmiştir. Türkiye, ekonomik yapıdaki gelişmeler ne olursa olsun, IMF tarafından 2002’e çizilmiş bulunan programa koşullanmış durumdadır.

Günümüz Türkiye’inde IMF programının hedeflerini tartışmak; bu konularda düşünmek; bilimsel araştırmalar yapmak; ya da “acaba faiz dışı fazlada ya da büyüme oranında yapılacak bir değişikliğin işsizlik, ücretler ve tasarruflar üzerine ne gibi etkileri olabilir?” türünden sorular sormak kısaca yasaklanmıştır. *IMF’nin kurumsal çapası* diye anılan olgu, gerçekte Türkiye’nin ekonomik sorunlarını bilimsel yönlerden tartışmayı ve sorgulamayı reddeden bir yaklaşımdan ibarettir.

Bu süreçte IMF yetkililerini ve bu program ile koşullandırılmış bulunan Türk bürokrasisini en rahatsız eden gelişme, borç stokunun hedeflenen tempoda gerilemiyor olmasıdır. İç borç stoku, hedefin çok üzerindeki büyümeye karşın, milli gelire oran olarak yüzde 46 düzeyinde kalmış durumdadır. Dış borçlardaki gerileme ise tamamen dövizin ucuzlamasından kaynaklanan sanal bir gözlemdir.

IMF Birinci Başkan yardımcısı Anne Krueger’in geçen hafta verdiği “borçlarınız hala çok yüksek; işgücü piyasasını esnekleştirin, ücretleri geriletmeye ve kamuda harcamaları kısımaya devam edin” talimatı da bu kaygıdan kaynaklanmaktadır.